

**Uchwała Nr XVII/111/2019
Rady Miejskiej w Stąporkowie
z dnia 18 października 2019 r.**

w sprawie przedstawienia i przyjęcia sprawozdania z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Stąporków na lata 2017-2020 za okres 2017 – 2018.

Na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 15 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2019 r., poz.506 t.j.) oraz art. 87 ust. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U. z 2018 r., poz. 2067 z późniejszymi zmianami), Rada Miejska w Stąporkowie uchwala, co następuje:

§ 1.

Po przedstawieniu, przyjmuje sprawozdanie Burmistrza Stąporkowa z realizacji Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Stąporków na lata 2017-2020 za okres 2017 – 2018, stanowiące załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2.

Wykonanie uchwały powierza Burmistrzowi Stąporkowa.

§ 3.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Miejskiej

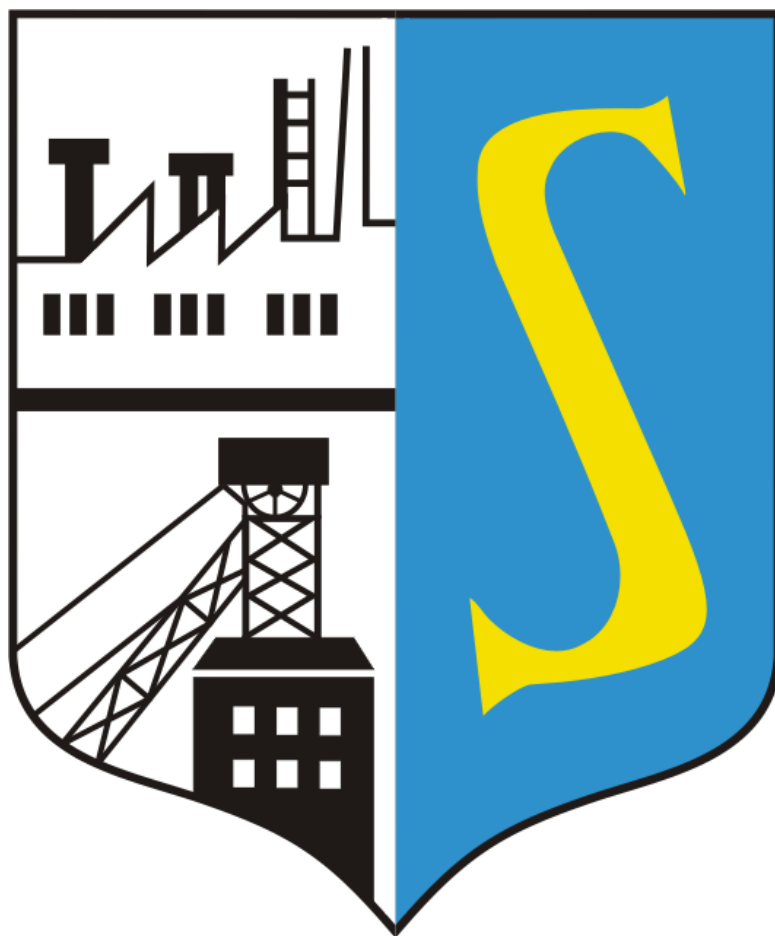
Jacek Kołodziej

UZASADNIENIE

Gmina, zgodnie z ustawą z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, w zakresie zadań własnych realizuje sprawy dotyczące ochrony zabytków i opieki nad zabytkami. Obowiązek sporządzania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami oraz składanie sprawozdania z realizacji powyższego programu raz na 2 lata wynika z art. 87 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami.

*Załącznik do uchwały Nr XVII/111/2019
Rady Miejskiej w Stąporkowie
z dnia 18 października 2019 roku*

**SPRAWOZDANIE Z REALIZACJI GMINNEGO PROGRAMU
OPIEKI NAD ZABYTKAMI GMINY STĄPORKÓW
ZA OKRES 2017 – 2018.**



Wstęp.

Zgodnie z ustawą z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami (Dz. U z 2018 r., poz. 2067 ze zmianami) Gmina Stąporków opracowała Gminny Program Opieki Nad Zabytkami Gminy Stąporków na lata 2017-2020, który został uchwalony przez Radę Miejską w Stąporkowie uchwałą Nr XXX/190/2017 z dnia 13 lutego 2017 r.

Zgodnie z art. 87 ust. 5 w/w ustawy Burmistrz Stąporkowa sporządza co dwa lata sprawozdanie z realizacji Programu, które przedstawia Radzie Miejskiej w Stąporkowie. Niniejsze sprawozdanie obejmuje okres od 1 marca 2017 roku do 31 grudnia 2018 roku.

Podstawowym założeniem Programu Opieki Nad Zabytkami Gminy Stąporków na lata 2017- 2020 było ukierunkowanie polityki Gminy na podejmowanie planowych działań dotyczących finansowania i wspierania prac z dziedziny ochrony zabytków i krajobrazu kulturowego oraz promowania dziedzictwa kulturowego, gdyż potrzeba ratowania i ochrony zabytków jest obywatelskim obowiązkiem. Zgodnie z art. 5 ustawy z dnia 23 lipca 2003 r. o ochronie zabytków i opiece nad zabytkami, opieka nad zabytkami sprawowana jest przez jego właściciela lub posiadacza i polega w szczególności na zapewnieniu warunków:

- 1) naukowego badania i dokumentowania zabytku,
- 2) prowadzenie prac konserwatorskich , restauratorskich i robót budowlanych przy zabytku;
- 3) zabezpieczenia i utrzymania zabytku oraz jego otoczenia w jak najlepszym stanie;
- 4) korzystanie z zabytku w sposób zapewniający trwałe zachowanie jego wartości;
- 5) popularyzowanie i upowszechnianie wiedzy o zabytku oraz jego znaczeniu dla historii i kultury.

Zadania opisane w Gminnym Programie Opieki Nad Zabytkami Gminy Stąporków były realizowane poprzez wspólne działania władz samorządowych, Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków oraz Parafii w ramach posiadanych przez te jednostki kompetencji, praw i obowiązków. Gmina Stąporków realizowała swoje zadania między innymi poprzez wsparcie finansowe, udzielanie dotacji celowych na prace remontowe, konserwatorskie i restauratorskie przy zabytkach wpisanych do rejestru zabytków.

Zabytki nieruchome.

Realizując Uchwałę Nr XXXIX/224/2009 Rady Miejskiej w Stąporkowie z dnia 23 lipca 2009 r. w sprawie określenia zasad udzielania dotacji na sfinansowanie prac konserwatorskich, restauratorskich lub robót budowlanych przy zabytku wpisanym do rejestru zabytków Gmina w okresie sprawozdawczym dofinansowała prace przy zabytkach o najwyższym dla Gminy znaczeniu, zabytkach sakralnych, które są najlepiej zachowanymi zabytkami w Gminie.

Jednym najbardziej wartościowych obiektów zabytkowych znajdujących się na terenie Gminy Stąporków jest zespół kościoła parafialnego p.w. św. Wawrzyńca w Niekłaniu Wielkim, w skład którego wchodzi Kościół oraz ogrodzenie z bramami.

Patronem kościoła i parafii został św. Wawrzyniec, diakon męczennik. W 1881 r. gruntownie przebudowano kościół, dodając dwie kaplice, co nadało mu formę łacińskiego krzyża. Fundatorem tej restauracji był kolejny właściciel Niekłania Ludwik hr. Plater, przy znacznym współudziale parafian. Świątynia została wybudowana z kamienia a utrzymana została w stylu neogotyckim.

Fotografia nr 1. Kościół parafialny p.w. św. Wawrzyńca w Nieklaniu Wielkim



Źródło: Urząd Miejski w Stąporkowie

W roku 2017 na mocy uchwały Nr XXXVI/227/2017 Rady Miejskiej w Stąporkowie z dnia 30 czerwca 2017 r. ze środków budżetu gminy parafii została udzielona dotacja w wysokości 20.000,00 zł na prace konserwatorsko-restauratorskie polegające na odnowie i naprawie historycznych okien.

Drugi wartościowy zabytek sakralny Gminy Stąporków stanowi zespół kościoła parafialnego p.w. św. Jacka i Katarzyny w Odrowążu, w skład którego wchodzi kościół, dzwonnica bramna, kostnica, ogrodzenie oraz cmentarz przykościelny.

Pierwotny kościół był prawdopodobnie budowlą małą, najprawdopodobniej wielkości dzisiejszej nawy głównej z drewnianym sklepieniem przykrytym strzechą albo gontem. W 1529 roku ufundowano pierwszy dzwon z napisem „*O Rex Gloriam Christe veni in pace*” – 1529. Drugi największy dzwon ufundował Feliks Budzyński w 1562 r. (napis „*Christus Rex fortis venit in pace et Deus Homo factus es*”). Budzyński w 1563 r. ufundował także kamienną chrzcielnicę w stylu renesansowym, na której znajdują się herby właścicieli Odrowąża.

W latach 1656-1672 przystąpiono do przebudowy kościoła. W 1856 r. przebudowano fasadę i dostawiono kruchtę od frontu. Restauracja świątyni była podejmowana w latach 1871-1883.

Wewnątrz świątyni znajduje się obraz św. Jacka, który od wieków uznawany był za słynący łaskami. Świątynia, choć nieoficjalnie, jest sanktuarium św. Jacka o wielowiekowych tradycjach kultu tego świętego.

W roku 2018 na mocy uchwały Nr V/21/2018 Rady Miejskiej w Stąporkowie z dnia 20 grudnia 2018 roku ze środków budżetu gminy parafii została udzielona dotacja na prace konserwatorsko-restauratorskie polegające na odnowie i naprawie historycznych okien w wysokości 20.000,00 zł.

Wszelkie prace konserwatorskie i budowlane dotyczące obiektów wpisanych do rejestru zabytków były prowadzone zgodnie z wymogami Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków, po uzyskaniu stosownej decyzji o prowadzeniu prac.

Fotografia nr 2. Kościół parafialny p.w. św. Jacka i Katarzyny w Odrowążu.



Zródło: Urząd Miejski w Stąporkowie

Ważnym elementem krajobrazu kulturowego gminy Stąporków są zabytki o charakterze przemysłowym świadczące o przynależności terenu do Staropolskiego Zagłębia Przemysłowego będącego kolebką polskiego przemysłu. Dodać należy, że na zabytki zlokalizowane w Niekłaniu Wielkim ujęte w Gminnej Ewidencji Zabytków będące własnością Gminy Stąporków w okresie sprawozdawczym przeznaczono środki budżetowe na realizację prac remontowych w celu zapobiegania ich całkowitej degradacji. W roku 2017 na remonty wydatkowano kwotę 43 153,56 zł, natomiast w roku 2018- 60 518, 83 zł.

Miejsca pamięci narodowej na terenie Gminy Stąporków.

Tereny Stąporkowa zostały zajęte przez Niemców 8 września 1939 r. W czasie okupacji obszar gminy Stąporków dał się poznać jako teren działania licznych oddziałów partyzanckich. Działały tu między innymi: oddział majora Hubala i oddziały AK. Okupacja to także okres eksterminacji miejscowej ludności pochodzenia polskiego i żydowskiego. Część z nich trafiła do obozów koncentracyjnych, pozostali na roboty do Niemiec. Druga wojna światowa przyniosła gminie znaczne straty, ok. 25-30% w gospodarstwach rolnych i ok. 75% w zakładach przemysłowych. Na obszarze miasta i gminy Stąporków występują liczne miejsca pamięci z okresu powstań, walk partyzanckich i miejsc męczeństwa, jak również mogiły wojenne. Miejsca upamiętniające walki powstańcze i partyzanckie oraz martyrologii mieszkańców znajdujące się na terenie Gminy Stąporków nie mają charakteru zabytkowego, ale są bardzo ważnym świadectwem przeszłości.

Dzięki współpracy z Wojewodą Świętokrzyskim przeprowadzono prace remontowo-pielęgnacyjne przy mogiłach zlokalizowanych na cmentarzach parafialnych. W roku 2017 przeprowadzono remont nagrobka Adolfa Rachonia wraz z płytą inskrypcyjną znajdującego się na cmentarzu parafialnym Kościoła Rzymskokatolickiego w Krasnej. W roku 2018 przeprowadzono remont mogiły powstańca kapitana Stanisława Dobrogojskiego ps. „Grzmot”

znajdującej się na cmentarzu parafialnym Kościoła Rzymskokatolickiego w Niekłaniu Wielkim.

Uroczystości patriotyczne na terenie Gminy Stąporków.

W Gminie Stąporków w okresie sprawozdawczym organizowano uroczystości o charakterze patriotycznym związane z obchodami rocznic wydarzeń historycznych. Poza uroczystościami z okazji rocznicy uchwalenia Konstytucji 3 Maja, Święta Wojska Polskiego, jak również rocznicy odzyskania Niepodległości 11 listopada w kalendarz imprez na stałe zostały już wpisane: Kulturalne spotkanie z historią – organizowane od 2013 r. Zamysłem uroczystości jest kultywacja pamięci oraz wydarzeń historycznych z okresu II wojny światowej. Program imprezy obejmuje m.in. wystawę archiwalnych zdjęć z okresu II wojny światowej wykonanych na terenie Gminy Stąporków, pokazy filmów oraz prelekcje. Częścią imprezy są spotkania z kombatantami oraz członkami stowarzyszeń wojskowych. Ważnym wydarzeniem były także obchody Niekłańskiego Października, uroczystości poświęcone mieszkańcom oraz żołnierzom Armii Krajowej poległym podczas II Wojny Światowej na terenie Ziemi Niekłańskiej. Po modlitwie w kościele pw. św. Wawrzyńca w Niekłaniu Wielkim władze samorządowe, kombatanci oraz zaproszeni goście składają kwiaty i zapalają znicze na przykościelnym cmentarzu na grobach „Dobosza” „Grzmota” i żołnierzy 25 PPL AK, pod pomnikiem poległych mieszkańców Ziemi Niekłańskiej oraz pod pomnikami w Wielkiej Wsi i Furmanowie. Częścią obchodów jest przygotowany przez uczniów program artystyczny o charakterze patriotycznym.

Regionalne dziedzictwo kulturowe.

Na terenie Gminy Stąporków dziedzictwo niematerialne jest kultywowane poprzez zachowanie obrzędowości ludowej i pamięci historycznej ze znaczącym udziałem Miejsko-Gminnego Ośrodka Kultury i Sportu w Stąporkowie, którego misją jest rozwój kultury w wielu dziedzinach działalności kulturalnej z zachowaniem tradycji, pobudzanie tożsamości narodowej dla dobra mieszkańców z uwzględnieniem ich potrzeb kulturalnych oraz aktywizacją społeczeństwa. MGOKiS współpracuje z artystami ludowymi tworzącymi prace z zakresu rzeźby, ceramiki, witrażu, malarstwa olejnego i akrylowego oraz fotografii. Do najważniejszych artystów ludowych działających na terenie gminy należą: Marian Lisowski- artysta rzeźbiarz, Czesław Seweryński -ceramik specjalizujący się wytwarzaniu ceramiki ludowej, nagrodzony nagrodą im. Oskara Kolberga, Irmina Gąsiorowska – ceramik, Krystian Matyjasik – rzeźbiarz.

W MGOKiS w okresie sprawozdawczym prowadzone były zajęcia z rękodzieła artystycznego m.in. prace mające cechy „ludowizny” tj. kwiaty z krepiny, wycinanki. Dużym zainteresowaniem cieszy się organizowany od 11 lat Przegląd rękodzieła artystycznego i ludowego, gdzie swoje prace prezentują twórcy ludowi i rękodzielnicy z terenu gminy i okolic. Ponadto MGOKiS opiekuje się również zespołami ludowymi. Są to m.in. Zespół Ludowy z Mokrej, który w roku 2018 świętował jubileusz 35- lecia a także Zespół Śpiewaczy „Smarkowianki”. Zespoły występują podczas festynów, uroczystości, dożynek, koncertów charytatywnych, targów oraz innych imprez na terenie gminy, powiatu i całego województwa świętokrzyskiego a także od lat uczestniczą w przeglądach i konkursach. Istniejące zespoły ludowe przekazują tradycje śpiewacze młodszemu pokoleniom promując kulturę ludową.

W Miejsko- Gminnym Ośrodku Kultury i Sportu w Stąporkowie w okresie sprawozdawczym odbywały się także wystawy, wernisaże („wSTĄP-art”), koncerty (koncert Warszawskiej Orkiestry Sentymentalnej) oraz spektakle teatralne o bogatej tematyce mające na celu aktywizację różnych grup odbiorców spośród społeczności lokalnej.

W ramach zajęć szkolnych organizowane były także wycieczki do miejsc pamięci narodowej oraz mogił wojennych zlokalizowanych na terenie gminy mające na celu popularyzację wiedzy o ważnych wydarzeniach historycznych. Ponadto placówki oświatowe

w okresie sprawozdawczym organizowały konkursy szkolne z zakresu dziedzictwa kulturowego oraz historii gminy Stąporków, m.in. Karol Niedzielski „Dobosz”- patron szkoły i „Drogi Polaków do Niepodległości”. Uczniowie brali również udział w zajęciach pn. Stąporków wczoraj i dziś, podczas których wysłuchali prelekcji o historii naszej gminy oraz obejrzeliby dawne kroniki. Na uwagę zasługuje także fakt organizowania przez szkoły wycieczek, np. do Mauzoleum Martyrologii Wsi Polskich w Michniowie, miejsca upamiętniającego martyrologię mieszkańców wsi podczas II wojny światowej oraz udział uczniów należących do szkolnych drużyn harcerskich w pieszych wędrówkach leśnymi trasami. Ponadto uczniowie uczestniczyli w konkursach pozaszkolnych o tematyce historycznej, np. w Ogólnopolskim Konkursie „Przedszkole Młodych Patriotów”, czy też w Ogólnopolskiej Akcji BohaterOn Kartka dla Powstańcy mającej na celu upamiętnienie uczestników Powstania Warszawskiego za ich bohaterski wyczyn, jakim była walka o wolność Ojczyzny.

Ponadto w latach 2017-2018 Gmina w ramach promocji i popularyzacji dziedzictwa kulturowego przeznaczyła z budżetu kwotę 10 tys. zł na książkę pt. „Almanach Świętokrzyski” a także 5 tys. zł na opracowanie interaktywnej mapy gminy uwzględniającej lokalizację zabytków, miejsc pamięci narodowej i atrakcji turystycznych.

Podsumowanie.

Reasumując, powyższe zadania Gminnego Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Stąporków na lata 2017-2020 w latach 2017-2018 realizowane były na bieżąco w ramach posiadanych w budżecie środków finansowych przeznaczonych na ochronę zabytków. Również zadania dodatkowe związane ze zwiększeniem atrakcyjności zabytków dla potrzeb społecznych, turystycznych i edukacyjnych realizowane były systematycznie i będą kontynuowane w latach następnych. Dzięki udostępnianiu dokumentacji związanej z zabytkami na stronach internetowych Gminy zwiększyło się zainteresowanie społeczne posiadanym zasobem w Gminie, a także świadomość regionalna mieszkańców. Dodatkową szansę w następnych latach stanowić będzie nowa perspektywa funduszy unijnych. Jeśli tylko możliwe będzie spełnienie oczekiwanych przez poszczególne programy kryteriów to Gmina Stąporków bardzo poważnie rozważy przeznaczenie dodatkowych środków własnych na realizację projektów związanych z szeroko pojętą ochroną dziedzictwa kulturowego.